

Република Србија
ВЛАДА
КАНЦЕЛАРИЈА ЗА ЉУДСКА И
МАЊИНСКА ПРАВА

PODRŠKA LGBT OSOBAMA I NJIHOVIM PORODICAMA

Projekat finansiran iz budžeta Republike Srbije - Kancelarije za
ljudska i manjinska prava, u okviru konkursa
“Sprovođenje antidiskriminacionih politika u Republici Srbiji”.

Sadržaj:

Predgovor

Prvi korak

Služba za zaštitu dece i mladih

- Nasilje
- Razvod
- Savetovalište za brak i porodicu

Služba za zaštitu odraslih i starih

- Nasilje
- Pravna pomoć
- Novčana pomoć i pravo na tuđu negu i pomoć

Pitanje poverljivosti

Zaključak

Zahvaljujemo se svim učesnicima i stručnim radnicima centara
za socijalni rad koji su učestvovali u realizaciji brošure.

Centri za socijalni rad su institucije koje imaju dosta širok opseg delatnosti, ali većina građana nije sigurna šta sve rade i zbog čega im se sve mogu obratiti. Ovu brošuru smo kreirali sa namerom da pojasnimo koje su njihove ingerencije i kako mogu biti od pomoći u nekim od problema sa kojima se LGBT osobe sreću.

Centri za socijalni rad imaju sledeće timove:

1. Služba za zaštitu dece i mladih
2. Služba za zaštitu odraslih i starih
3. Pravna pomoć (porodično pravna zaštita)
4. Ostvarivanje prava na tuđu negu i pomoć
5. Pravo na novčanu socijalnu pomoć
6. Služba za lokalne usluge

U nekim gradovima, kao posebne službe, postoje Savetovalište za brak i porodicu, Sigurna ženska kuća, Sigurna dečija kuća, Dnevni boravak za decu sa poremećajima u ponašanju. U manjim gradovima, manji broj timova obavlja sve zadatke.

Sve usluge centara se pružaju svim licima i LGBT osobe ne predstavljaju izuzetak. Mnogi stručni radnici CSR-a širom Srbije su prošli osnovni i napredni trening senzibilizacije za rad sa LGBT osobama. Kako seksualna orijentacija i/ili rodni identitet korisnika u velikom broju slučajeva nije od važnosti za predmet, to ne predstavlja prioritetu radu. Međutim, senzibilisani pristup i poznavanje ove teme su važni u onim slučajevima kada su seksualna orijentacija i/ili rodni identitet od značaja za određeni slučaj. Na osnovu višegodišnjeg iskustva terenskog tima Asocijacije DUGA i u saradnji sa zaposlenima u CSR-ma iz nekoliko većih gradova kod nas, pokušali smo da pojasnimo procedure za dobijanje podrške.

PRVI KONTAKT

Prvi kontakt u centru ostvaruje se sa **prijemnim radnikom**. Kada mu objasnite prirodu problema zbog koga se obraćate centru, on će vaš predmet uputiti određenoj službi. Problem možete izložiti usmeno ili pismeno. Možete se i samo raspitati o opcijama koje su Vam na raspolaganju i odlučiti da ne pokrećete nikakav postupak. Razgovori jesu službeno poverljivi, ali će sa sadržajem biti upoznati članovi tima kojima slučaj bude prosleđen. Postoji mogućnost da zatražite poverljiv razgovor sa psihologom (bez konkretnognavođenja teme) i tada sve ostaje samo između Vas i psihologa (ukoliko odlučite da ne pokrećete nikakav postupak).

Ukoliko korisnik koji se obraća CSR-u ima problem koji uključuje seksualnu orijentaciju i ne želi to da iznese prijemnom radniku (ili nema poverenja da to kaže u kancelariji punoj drugih ljudi) može napisati na papiru koji problem ima i ostaviti podatke/kontakt a stručni radnik kome slučaj bude dodeljen će ga kontaktirati direktno i potom sa njim obaviti poverljiv razgovor.

Važno je istaći da obraćanje centru može biti **samo u cilju dobijanja informacija** i centar u tom slučaju **ne pokreće nikakav postupak po automatizmu i bez saglasnosti korisnika** (osim ukoliko se ne radi o neposrednoj životnoj opasnosti).

SLUŽBA ZA ZAŠTITU DECE I MLADIH

Nasilje

Mnogo mladih osoba trpi svakodnevno nasilje zbog pretpostavljene drugačije seksualne orijentacije ili netipičnog izražavanja. Podaci iz naše zemlje pokazuju da škole često ne uspevaju same adekvatno da zaštite ovu decu, roditelji su nemoćni, a teret ostaje na detetu kome se često poručuje da “previše privlači pažnju”. Danas imamo mnogo više sredstava na raspolaganju kada je u pitanju vršnjačko (ili bilo koji oblik) nasilje nad decom: efikasnije i jasnije procedure, protokole i zakonsku obavezu različitih institucija da reaguju. Stoga je važno formalno prijaviti nasilje.

Kada je u pitanju bilo koji oblik nasilja (verbalno, emocionalno, fizičko...) nad decom i mladima (vršnjačko/porodično) treba ga prijaviti centru za socijalni rad ili drugoj instituciji (škola, policija, zdravstvene ustanove) koja po protokolu obaveštava i CSR. Prijavu mogu podneti deca/maloletna lica ili bilo ko ko ima saznanje o nasilju. Prijave se mogu podneti i **anonimno**. Najvažnije je da se ostave podaci o osobi koja je vršila nasilje, kako bi moglo adekvatno da se reaguje (i podaci osobe koja je bila žrtva, ukoliko ona to želi i ima potrebu da joj se pruži pomoć).

Kada je u pitanju **vršnjačko nasilje**, u rad se pored CSR-a uključuje škola, policija, tužilaštvo i sve relevantne strane kako bi se problem što efikasnije rešio. Rad CSR-a uključuje: pomoć za podnošenje krivične prijave, rad sa identifikovanim nasilnikom, savetodavni rad i pružanje podrške žrtvi, kao i rad sa njihovim porodicama. U slučajevima kada je dete žrtva, a porodica ne želi da učestvuje, CSR-i su obavezni da rade sa maloletnim počiniocem nasilja i njegovom porodicom.

Nasilje je najbolje prijaviti u samom začetku jer se tada najefikasnije može rešiti!

U slučajevima **porodičnog nasilja** nad maloletnom decom se, pored gore opisanih aktivnosti, na osnovu procene, po hitnom postupku mogu odrediti smeštaj i zbrinjavanje.

Nasilje se može prijaviti **policiji u bilo koje doba dana** (a oni su u obavezi da obaveste CSR i njihove mobilne timove koji uvek dežuraju). Svaka institucija je uvek u zakonskoj obavezi da prijavi bilo kakvu sumnju na nasilje (škole, bolnice, vrtići...).

Razvod

Služba za zaštitu dece i mladih nadležna je i kod procene **podobnosti za roditeljstvo** prilikom razvoda. Važno je naglasiti da CSR-i sudu upućuju samo preporuku/mišljenje, ali ne donose konačnu odluku. Sud je taj koji donosi konačnu odluku o dodeli/vršenju roditeljskog prava.

Kada je u pitanju seksualna orijentacija/rodni identitet, ovo je važno jer se ova informacija često koristi u pokušajima diskreditacije drugog roditelja u borbi oko starateljstva (bez obzira da li je tačna ili ne). Važno je, međutim, znati da **informacija o seksualnoj orijentaciji sama po sebi ne može biti pravni osnov za oduzimanje/uskraćivanje roditeljskog prava** i centri se ne bave procenom njene istinitosti.

Isto važi za procenu osoba koje žele da budu samostalni hranitelji ili usvojitelji (mada se njima u praksi mnogo ređe poveravaju deca jer se prednost daje potpunim porodicama, a konačnu odluku donosi Ministarstvo za rad i socijalna pitanja).

Prethodni ili aktuelni kontakt sa stručnjacima za mentalno zdravlje (na primer, odlazak na psihoterapiju) koji je roditelj ostvario ne posmatra se nužno kao mana, a često može biti i prednost prilikom procene roditeljskih kapaciteta i podobnosti.

Savetovalište za brak i porodicu

Veći gradovi imaju na nivou grada savetovališta za brak i porodicu, gde se pruža usluga **psihološkog savetovanja ili psihoterapije** parovima i pojedincima. Kako rade sa ograničenim kapacitetima, obično postoji lista čekanja i ograničen broj seansi. Usluge savetodavnog rada su besplatne.

Pošto se savetovališta bave pružanjem psihološke podrške pojedincima i parovima nevezano za zakonske normative o tome šta je porodica, terapeuti koji u njima rade često prepoznaju veze LGBT osoba te sa gej parovima rade kao sa porodicama (iako ih naš zakon ne prepoznaje kao takve).

Naravno, kao i kod drugih profesija, i među psihoterapeutima ima onih koji su više ili manje upoznati/senzibilisani za rad sa LGBT parovima i pojedincima.

SLUŽBA ZA ZAŠTITU ODRASLIH I STARIH

Ingerencije CSR-a su brojne kada je u pitanju zaštita odraslih i starih (npr. zaštita punoletno poslovno nesposobnih lica, smeštanje u dom za stare, nasilje u porodici itd.)

U slučajevima partnerskog nasilja u LGBT vezama pomoć centra može biti samo savetodavna ali ne mogu pokretati procedure vezane za porodično nasilje jer istopolni parovi nisu prepoznati kao porodica u našim zakonima. Centri, međutim, mogu kroz savetodavni rad uputiti korisnike na druge institucije kojima se nasilje može prijaviti i procedure koje mogu pokrenuti.

Važno je i napomenuti da CSR-i **NISU NADLEŽNI za slučajeve diskriminacije ili mobinga** (pa ni kada su oni usmereni na LGBT osobe). Takvi problemi se prijavljuju direktno policiji ili tužilaštvu.

Pravna pomoć u centrima je besplatna i obuhvata oblast porodično-pravne zaštite (pomoć u ostvarivanju određenih prava, problemi porodičnog nasilja i sl.)

Novčana pomoć i pravo na tuđu negu i pomoć. U određenim, tačno definisanim uslovima, osobe koje su egzistencijalno ugrožene mogu ostvariti pravo na socijalnu pomoć, jednokratnu finansijsku pomoć ili tuđu negu i pomoć. Naše iskustvo pokazuje da je, kada su u pitanju LGBT osobe, ovo važno u slučaju starosti i ozbiljne bolesti kada žive bez porodice i sa ograničenim socijalnim kontaktima. Seksualna orijentacija je irelevantna i za nju se sporadično sazna samo slučajno ili ako korisnik sam pomene. Uslovi za dobijanje svake od ovih pomoći su propisani zakonom, a u CSR-u možete dobiti sve neophodne informacije za ostvarivanje ovih vidova pomoći.

Važno je razumeti da CSR-i imaju pre svega koordinativnu, savetodavnu i uputnu ulogu (uključivanje drugih institucija ili upućivanje na njih) a ređe mogućnosti i kapacitete da direktno pruže pomoć svima kojima je potrebna. Centri za socijalni rad su deo većeg segmenta te ih treba gledati kao jednu kariku u nizu. Ne funkcionišu izolovano od drugih institucija te veliki deo onoga što rade zavisi i od efikasnosti drugih institucija. Ukoliko ih tako shvatimo i obratimo im se sa konkretnim pitanjima, veća je verovatnoća da ćemo efikasno ostvariti prava i dobiti pomoć koja nam je potrebna.

PITANJE POVERLJIVOSTI

Zaposleni u centrima su u obavezi da čuvaju informacije do kojih dođu tokom rada kao profesionalne tajne (osim kada je u pitanju sumnja da je nečiji život ugrožen).

U slučajevima kada su pokrenuti određeni postupci ili je neophodno uključiti širi profesionalni tim u rad, svi koji su uključeni moraju biti informisani o relevantnim aspektima slučaja. Dakle, međusobno mogu razmeniti informacije, ali su svi u obavezi profesionalnog čuvanja tajne. Isto važi za supervizore i rukovodioce.

ZA KRAJ

Kao što smo rekli na početku, **ova brošura je kreirana sa ciljem da pojasni koje su nadležnosti centara za socijalni rad koje mogu biti od važnosti LGBT osobama.** Naše iskustvo govori o tome da mnoge LGBT osobe, rastući u homofobičnom i heteronormativnom okruženju, naviknute da se skrivaju i ćute, često gaje veliko nepoverenje prema institucijama i zaposlenima u njima čak i kada bi one mogle da im budu od pomoći. Asocijacija DUGA već nekoliko godina radi na treninzima senzibilizacije za rad sa LGBT osobama u socijalnoj zaštiti. Veliki broj stručnih radnika (socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, andragozi, pravnici, defektolozi...) na teritoriji cele Srbije prošao je naše osnovne i napredne treninge te izrazio veliki interes za daljom saradnjom i usavršavanjem.

Naravno, i pored toga, niko ne može garantovati da su svi upoznati, adekvatno obučeni, senzibilisani, bez predrasuda i homofobičnih stavova te da se svi pridržavaju profesionalnih načela rada. Kao i kod svake druge profesije, može se dogoditi da naiđete na zaposlene koji dozvole da osetite da imaju negativne stavove, koji osuđuju i sl. Uostalom, i oni su odrastali u homofobičnom okruženju i atmosferi negativnih društvenih stavova.

Važno je, međutim, da ako ne naiđete odmah na senzibilisanog stručnjaka, pokušate sa drugim, ili trećim... koliko god je potrebno dok ne rešite svoj problem. Nikada nemojte odustati od rešavanja problema zbog toga jer, na kraju, Vaš cilj je da rešite problem. Sjajnih, senzibilisanih i obučanih stručnjaka u socijalnoj zaštiti ima i vredi ih tražiti dok ne pronađete pomoć koja Vam je potrebna.

Brošuru finansira Vlada Republike Srbije - Kancelarija za ljudska
i manjinska prava, u okviru konkursa
***“Sprovođenje antidiskriminacionih politika
u Republici Srbiji”.***

Brošura je nastala kao proizvod fokus grupa koje su održane u
Šapcu, Novom Sadu, Beogradu i Nišu na kojima su učestvovali
stručni radnici centara za socijalni rad i LGBT osobe, članovi/ce
njihovih porodica i prijatelji

Pripremio/la:

Jelena Zulević

Izdavač:

Asocijacija DUGA

asocijacijaduga@mts.rs

www.asocijacijaduga.org.rs

Dizajn i prelom:

Suzana Savković

Štampa:

Grafosel, Šabac

Tiraž:

300